

CUMHURİYETİMİZİN 50. YILI VE ZİRAATIMIZ

Prof. Dr. TURGUT YAZICIOĞLU

Yarım yüzyıl ve ziraatımızda bu süre esnasında yapılan işler... İnsan, bu konuda acaba ne yazabilir, diye düşünüyor. Diğer taraftan da neler yazılamaz ki, diyor. 50 yıllık Cumhuriyet döneminde ziraatta yapılan işler sayılmakla bitmez. Cumhuriyet devrinde yapılanlara geçmeden önce ziraatımızın, Cumhuriyetten önceki durumuna bir nazar atmakta yarar vardır. Bunları okuduktan sonra, yapılanların büyük bir kısmı, kendiliğinden ortaya çıkar.

CUMHURİYETTEN ÖNCEKİ DURUM

1. Toprak Mülkiyeti :

Osmanlılar devrinde toprak Devlete aitti ve Tımar, zeamet ve has'a bölünmüş durumda idi. Tımarlar sipahilere, zeamet büyük memurlara, has'da vezirlere verilirdi. Bazı koşullar altında bu toprak ilgililerden alınır, başkasına devredilirdi. Buna göre Osmanlılar devrinde, bir nevi toprak aristokrasisi vardı ve toprak, ancak belirli vasıflara malik imtiyazlı kişilere verilirdi. Devletin yükseliş ve parlak devirlerinde gayet iyi işleyen bu düzen, duraklama ve yıkılış devirlerinde tamamen dejenere oldu; işin içine rüşvet ve yetkilileri kötüye kullanma karıştı.

1856'da yayınlanan «ıslahat fermanı» ile tımar ve zeamet sistemi kaldırıldı ise de, toprak mülkiyeti yine çoğunlukla Devlete ait kaldı.

Gerçek anlamda toprak mülkiyeti, Cumhuriyet devrinde ve medenî kanun ile getirildi.

2. Ziraatta Vergileme :

Ürünün onda biri oranında alınan vergi de (aşar), son zamanlarda çok bozulmuş ve pek kötü bir şekilde uygulanmıştır. Aşar vergisi, mültezimler (kesenekçi) ta-

rafından toplanırdı. Hükümet mültezimciliği açık arttırmaya çıkarır ve bu görev, en fazla para verenin üstünde kalırdı. Artırma çok defa bir kaç defa tekrarlandığından, bu iş uzar ve aşarın toplanması bazan, sonbaharı bulurdu. İşin kötüsü aşar mültezimi gelmeden, çiftçi harman ettiği ve açıkta beklettiği ekinine el süremezdi. Böylece bazan ekim zamanı bile geçer ve ekin, yağmur altında harap olabiliyordu. Mültezim daima zaptiye (jandarma) ile beraber gelir ve zaptiyeler de atları için yem, kendileri için yiyecek alırlardı. Böylece aşarın, onda birden üçte bire, hattâ iki de bire yükselmekte olduğu bildirilmektedir.

Devletin yıkılma devrinde, tarım ürünleriyle hayvanlardan çeşitli adlar altında 40-50 türlü vergi alınmakta idi (örneğin dimus, akta, dönüm vergisi, zemin vergisi, basma akçası, boyunduruk hakkı, ağalık hakkı, kulluk hakkı, çift vergisi, pembe vergisi, selâmet akçası, serçin vergisi vb.).

3. Cehalet ve Batıl İtikatlar :

Batının tarım ve sanayide büyük atılımlar yaptığı 19. yüzyılda bir kadı, tarım ürünlerine zarar veren çekirgelere şöyle bir «emirname» çıkarıyor: «Çekirge adı ile anılan kuşlarsınız. Tanrı kullarının yetiştirdiği ürünleri yiyerek onlara zarar verdiğiniziz, Tanrı kullarının açıktan açığa şikâyet etmeleri ile anlaşılıp olduğundan, uyarmak amacile sizlere şeriat (dinsel yasa) tarafından bu mektup gönderiliyor. Bu mektubu aldığınızda burarlardan çekilip gitmeniz gerekir. Şayet gitmezseniz, sizi ulu tanrıya havale ederim».

Diyarbakır ilinin 1884 yılında çıkardığı yıllıkta, patlıcan tohumu ve kireçten akrep meydana geldiği; patlıcan gübre içinde 40 gün kalınca, her bir tohumdan bir akrep meydana geldiği bildirilmektedir.

Hekimbaşı Mustafa Behçet'in yayınladığı «Hezarı esrar» adlı eserde; a) üzerine sinek pisliği sürülen bir ip, toprağa dikilirse, nane meydana gelir; b) karnıbahar tohumu 4 yıl sonra dikilirse şalgam, şalgam'da 4 yıl sonra dikilirse karnıbahar olur; c) saban ağzına bir kayış bağlanıp toprak sürülürse, o toprakta eğrelti otu bitmez; d) timsah veya maymun derisi alınıp bir köyün etrafına gerilip asıldıktan sonra o deri, köyün bir köşesine asılırsa, o köye dolu düşmez; e) eşiğin kuyruğuna taş bağlanırsa, sancısı geçer.

Bunları okuduktan sonra Cumhuriyet devrinde yapılanlar kendiliğinden kolayca anlaşılabilirse de, biz yine kısaca bazı temel sorunlara değinelim.

CUMHURİYET DEVRİNDE YAPILANLAR

1. Öğretim ve Eğitim :

Cumhuriyetten önce yurdumuzda 4 orta, bir de yüksek dereceli ziraat okulu vardı. Esasen eskiden ziraat öğretiminin lüzumuna bile inanılmıyordu. Hattâ İstanbul, Yeşilköy'de açılan ilk Yüksek Ziraat Okulunun kısa zamanda kapanmasında, yobazların: «Ziraat tanrı buyruğudur, öğreniminde yarar yoktur» diye yaptıkları olumsuz propagandaların da etkisi olmuştur.

Bundan sonra büyük çabalar sarfedilerek Bursa, Ankara, Adana ve İzmir'de birer orta dereceli ziraat okulu ile İstanbul'da, Halkalı'da bir Yüksek Ziraat Okulu kuruldu.

Halbuki bugün memleketimizde Ankara, İzmir, Erzurum ve Adana'da olmak üzere 4 ziraat fakültesi ile yurdun çeşitli yerlerine serpiştirilmiş 38 ziraat meslek okulu vardır.

Buralardan mezun olan gençlerin bir kısmı, Tarım Bakanlığının, ziraî yayım örgütünde (Teknik Ziraat Müdürlükleri) görev alarak çiftçi ile doğrudan doğruya temas etmekte ve onları, olanakları ölçüsünde, aydınlatıp eğitmektedirler. Bizde ziraî yayım örgütünde çalışanların sayısı 2.500 civarındadır. Eğer ziraatta atılımlar yapmak istiyorsak, bu sayının kısa zamanda en az 3-4 katına çıkarmakta zorunluluk vardır. İsrail ziraatındaki çabuk kalkınma nedenlerinden biri, her köye bir ziraatçı vermiş olmasıdır.

2. Araştırma :

Cumhuriyetten önce ziraatta, araştırma diye bir kavram olduğunu sanmıyorum. Yurdumuzda ziraî araştırma müesseseleriyle, modern anlamdaki ziraat fakültelerinin kurulması, Cumhuriyet ile başlar. Yani Cumhuriyet devrinde araştırma, sıfırdan başlayarak bugünkü duruma yükselmiştir. Bugün yurdumuzdaki ziraî araştırma müesseselerinin sayısı 45 kadardır. Bu müesseselerde 500 kadar eleman çalışmakta olup Tarım Bakanlığınca araştırmaya ayrılan ödenek, 40 milyon lira kadardır. Bu araştırmacı sayısına ve araştırma giderlerine, 4 ziraat fakültemizle, Köy İşleri Bakanlığı dahil değildir.

Bugün yapılmış ve yapılmakta olan binlerce araştırma ile, memleketin bir çok tarımsal sorunlarının pek çoğu da çözüm yoluna girmiştir.

Araştırmanın önemini belirtmek üzere, şu rakamları dikkatle gözden geçirmek gerekir. Bizde yılda adam başına düşen araştırma-geliştirme harcaması, ileri batı memleketlerinininkine nazaran pek azdır. Bu memleketlerde adam başına düşen araştırma-geliştirme harcaması, ortalama olarak 56 dolar olduğu halde bizde bu miktar ancak 0,9 dolar, yani ileri batı memleketlerdekine altmış ikide biri kadardır. Bu rakamın Bulgaristan'da 6,4 dolar, yani bizdekinin 7 katı olduğunu burada belirtmekte yarar vardır. Yine ileri batı memleketlerinde araştırmada çalışanların sayısı, toplam nüfusun % 0,6'sı olduğu halde bu oran bizde, ancak % 0,12 dir. Yani bizdeki araştırmacı sayısı oranı, batı memleketlerindekiyle ellide biri kadardır.

3. Ziraatımızı Modernleştirme Çabaları :

a) Makinalaşmaya Yönelme Durumu :

Cumhuriyet devrinde yetişen uzman kadrosu ile, büyük işler başarılmıştır. Biraz aşağıda verilen rakamlar, bu gerçeği ortaya koymaktadır.

1927 yılında yapılan tarımsal istatistikçe (ziraî tahrir) göre, o zaman memleketimizde 1.413.539 adet ziraat âlet ve makinası vardı ve bunun 15.711 adedi çeşitli ziraat makinası idi. Memleketimizdeki ziraat âlet ve makinalarının sayısı 1970'de 7.536.600 idi. Bunun içinde ziraat makina-

larının sayısı ise 724.000'dir. Ziraat makineleri arasında özellikle traktör, biçer-bağlar, biçer-döğer, harman ve tınaz makineleri vb. makineler zikrolunabilir.

Ziraat alet ve makinelerinin sayısı 5,5 misli, makinelerin sayısı ise 45 misli artışına göre, ziraatimizin makinalaşmaya yönelmiş olduğu memnunlukla müşahede edilmektedir.

b) Sulama :

Bu alandaki gelişme de oldukça iyidir. 50 yıl önce, bugün olduğu gibi baraj, gölet, kanal gibi tesislerle sulama, hemen hemen bahis konusu değildi. Bugün ise, özellikle Batı ve Güney Anadolu'da, geniş bir sulama örgütü vardır. Sulamadaki gelişmeleri şu bir kaç rakamla açıklamaya çalışalım. Örneğin, 1950 yılında yurdumuzdaki sulanan arazi alanı 96.000 hektar idi ve bu rakam bugün 1.800.000 hektara çıkmıştır. Buna göre, son 20 yıl zarfında sulanan arazi miktarı 18 misli olmuştur ki bu, büyük bir gelişmedir. Bu gelişmenin daha büyük bir hızla devam etmesinde zorunluk vardır.

c) Gübreleme :

Cumhuriyetten önce yalnız hayvan gübresi kullanılır ve kimyasal gübre (ticari gübre) pek tanınmazdı. Halen (1970),

yurdumuzda kullanılan ticari gübre miktarı 2.217.343 ton olup bu miktar, örneğin 1963'de kullanılmış olan 426.421 ton ticaret gübresinin beş katından fazladır. Bu gelişmenin daha da hızlanacağı beklenmelidir.

Bu münasebetle «tezek» halinde yakılan ve ziraatimiz için pek yararlı olan hayvan gübresinin yakılmaktan kurtarılması ve onun yerine diğer yakıtların konması için gereken tedbirlerin alınması hususuna da, burada değinmeden geçemeyeceğim.

d) Bitki Hastalıkları ve Zararlıları İle Savaş :

Bu husustaki gelişme ise, elle tutulur, gözle görünür durumdadır. Eskiden deliksiz bir elma veya diğer bir meyve bulmak hemen hemen imkânsız gibi iken, bugün bu duruma daha nadir rastlanmaktadır. Diğer tarla, endüstri ve bağ-bahçe bitkilerinde de durum aynıdır. Tarım Bakanlığı mücadele örgütünü çalışmaları ile, bitki hastalıkları ve zararlılarına karşı amansız bir savaş yürütülmekte, böylece hem ürün azalması imkân nisbetinde önlenmekte, hem de ürün kalitesinin görülebileceği zararın azalmasına çalışılmaktadır.

Bu husustaki gelişmeleri de rakamla ortaya koymaya çalışalım. Son 10 yılda yurdumuzda kullanılan tarımsal ilaç mik-

1927 ve 1970 YILLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE ÜRETİMDEKİ ARTIŞ ORANI

	1 9 2 7		1 9 7 0		Üretimde artış oranı 1927 = 1970 olduğuna göre 1970
	Üretim, ton	Verim : kg/ha	Üretim, ton	Verim : kg/ha	
Hububat	2.400.000	610	16.000.000	1.199	660
Baklagiller	100.000	570	561.000	1.053	560
Endüstri bitkileri	163.417	580	4.834.000	4.710	2.900
Meyve	863.500 (1973)	—	2.808.000	—	320
Zeytin	280.000 (1939)	9 kg/ağaç	681.000	9.4 kg/ağaç	250
Üzüm	775.000 (1933)	2.200	3.850.000	4.600	500
Hayvan sayısı	29.000.000	—	73.000.000	—	250

tarı 34.000 tondan 50.000 tona çıkmış, yani kullanılan ilaç miktarı son 10 yılda bile, % 50 oranında artmıştır.

e) Tarım metodlarımızın islahı için üniversite ve zirai araştırma kurumlarımız tarafından yapılmakta olan araştırmaların sonuçları, teknik tarım örgütü, radyo, son zamanlarda da televizyonla, çiftçiye ulaştırılmaya çalışılmaktadır. Çiftçi, Dünyanın her yerinde muhafazakardır. Herhangi bir yeniliği ona kabul ettirmek kolay değildir. Çiftçi, bahis konusu olan yeniliğin daha yararlı olduğunu görmeden, uygulamak istemez. Belki bunda haklıdır da! Bu nedenle çiftçiye daimi surette aydınlatıp eğitecek, onlara yenilikleri göstererek tanıtacak ziraat elemanlarımızın çiftçi ile sıkı bir işbirliği halinde çalışması ve onun güvenini kazanması gerekir. Ziraatimizde yapılacak atılım, daha ziyade buna bağlı olacaktır.

Cumhuriyet devrinde yapılanların sonuçlarını, aşağıdaki cetvelde 1927 ve 1970 rakamlarını birbirile karşılaştırmak suretile görmek mümkündür (Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları) :

Cetvelden görüldüğüne göre 50 yıllık Cumhuriyet devrinde hububat üretimi 6,6; baklagiller 5,6; endüstri bitkileri 29; meyve 3,2 ve zeytin üretimi 2,5; hayvan sayısı ise 2,5 kat olmuştur.

Ayrıca Cumhuriyet devrinde sıfırdan başlayan şeker pancarı üretimi 4.254.000 tona; ayçiçeği 375.000 ve çay üretimi de 33.431 tona çıkmış ve pamuk üretiminde de 10 kattan fazla bir artış sağlanmıştır.

Buna göre ziraatımız Cumhuriyet devrinde, yapılan yetersiz yatırımlara rağmen, büyük bir gelişme göstererek 2,6 kat artan nüfusumuzun gıda ve diğer ihtiyaçlarını sağladıktan başka, geleneksel ihrac ürünlerimizin (tütün, fındık, üzüm, incir vb.) ihracatına, artan bir tempo ile devam ettikten başka, yeni bir çok tarım ürünlerinde de, ihracata geçmiştir.

Artan yağ ihtiyacımızın karşılanmasında, ziraatı Cumhuriyeti devrinde başlayan, ayçiçeği tohumlarında elde olunan yağ ile, aynı devrede üretimi 10 katından fazla artan pamuk çiğidinden elde olunan yağlardan yararlanılmaktadır.

Artan et ihtiyacının karşılanmasında ise, yurdumuzda son yıllarda büyük bir gelişme gösteren, tavukçuluk yardımcı olmaktadır. Örneğin son 10 yılda tavuk üretim sayısında % 30, yumurta sayısında da % 45 civarında bir artış kaydedilmiştir.

Bu devre esnasında hektara verimde de dikkati çeken artışlar olmuştur. Örneğin 1927-1970 yılları arasında hububatta iki kata yakın (1.97), baklagillerde 1,8 kat artış olmuştur. Pamuk veriminde bazı yıllar Dünya rekoru bile kırılmıştır.

Sulama için gereken yatırımlar yapıldığı, gübreleme işine önem verildiği, teknik bilginin çiftçiye yeteri ölçüde ulaşması sağlandığı takdirde, hektara verimin, kısa zamanda daha büyük artışlar kaydetmesi beklenebilir.

Ziraatımız, gerçekten çok yüksek bir potansiyele sahiptir. Ancak bunun pek azından yararlandığımız da bir gerçektir.

- **KÜÇÜK, BÜYÜK BÜTÜN ÇİFTÇİLERİN İŞ VASİTALARINI ARTTIRMAK, YENİLEŞTİRMEK VE KORUMAK TEDBİRLERİ VAKİT GEÇİRİLMEYEN ALINMALIDIR.**
- **BAŞTA BUĞDAY OLMAK ÜZERE, BÜTÜN GIDA İHTİYAÇLARIMIZ DA ENDÜSTRİMİZİN DAYANDIĞI TÜRLÜ İPTİDAİ MADDELERİ TEMİN VE DIŞ TİCARETİMİZİN ESASINI TEŞKİL EDEN ÇEŞİTLİ ÜRÜNLERİMİZİN AYRI AYRI HERBİRİNDE MİKTARINI ARTTIRMAK, KALİTELERİNİ YÜKSELTMEK, ELDE ETMEK MASRAFLARINI AZALTMAK, HASTALIK VE DÜŞMANLARIYLA UĞRAŞMAK İÇİN GEREKEN TEKNİK VE KANUNİ HER TEDBİR VAKİT GEÇİRİLMEYEN ALINMALIDIR.**

K. ATATÜRK